

Inspiraatio

■ ANNA-RIITTA TUNTURI

Christop Markschies ja Ernst Osterkamp (toim.): *Vademekum der Inspirationsmittel*. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. 2. painos. Wallstein Verlag 2013.

Thomas Alva Edisonilta on talentunut nerokkuuden määritelmä: ”Nerokkuus koostuu prosentista inspiraatiota ja 99 prosentista transpiraatiota.” Transpiraatio tässä määritelmässä tarkoittaa väsymätöntä ahkeruutta, kestävyyttä, itsensä uhraamista ja päämäärätietoista työtä. Vain näin tieteilijä ja taiteilija saavuttavat uusia keksintöjä ja menestystä.

Mitä on inspiraatio? William Faulknerin mukaan niin kutsuttu runollinen inspiraatio koostuu 99 prosentista viskiä ja yhdestä prosentista hikeä. Ehkä näin ei ole enää nykyään, mutta silti useimmat tietentekijät ovat saattaneet kokea hetken, jolloin yhtäkkiä jossain tilanteessa syntyy ideoita, päähänpistoja ja näkemyksiä, jotka eivät

ole peräisin tietoisuudesta, mutta silti ne ovat tehtävälle työlle ratkai-
sevia. Tätä epärationaalista luovaa
hetkeä kutsutaan inspiraatioksi.

Inspiraation käsite on peräi-
sin teologiasta. Kaikki luovuus
on jumalallista alkuperää, Jumala
on luonut maailman sekä antanut
apunsa ja innoituksen. Eri aikoi-
na kirjoitettu Raamattu oli inspi-
raation tuote, Paavalin mukaan
sana oli Jumalan antamaa. Kreikka-
lainen mytologia puolestaan kehiti
yhdeksän muusaa vapauttamaan
Zeuksen moninaisista inspiraatiotehtävistä. Roomalaisella ajalla
muusien tehtäväksi lankesi eri tait-
teenlajien suojeleminen. Siitä alkaen
runoilijat ovat anelleet – joko
vaatimattomasti tai sitä teeskennel-
lensä – inspiraation armoitusta ja
jumalaista henkeä kohotakseen arki-
päivän yläpuolelle. Kristillisellä
ajalla muusat eivät haalistuneet
vaan 1600-luvulle asti jumalainen
inspiraatio, tieteellinen tutkimus ja
taide kulkivat käsi kädessä. Esimerkiksi
John Milton puhuttelee *Kadotetun
paratiisin* (1667/1674) alkusäkeissä
taivaallista muusaa kuvatessaan
ihmisen syntiinlankeemusta.

Valistuksen aikana psykologinen
tieto muutti inspiraation yksilölliseksi
luomisvoimaksi ja usko yliluonnolliseen
inspiraation lähteeseen väistyi. Taiteilijasta
tuli nyt *alter deus*, toinen luoja, inspi-
raatiosta evidenssikokemus, ”pää-
hänpisto”. Uusimman luovuustutkimuksen
mukaan synnynnäistä luovuusvirtuoositeettia
ei ole, on vain määrättyjen ajatustapahtumien
yhteneväisyyksiä. Luovuus on opittavissa,
mutta silti yhtäaikainen ”valaistuminen”
ratkaisevan ongelman ratketessa on
tuttua taiteilijoille ja tieteentekijöille. Muu-

sia ei voi komennella, mutta oikeilla
olosuhteilla niitä voi houkutellessa
esiin. Pienessä kirjassa *Vademecum
der Inspirationsmittel* viitisenkymmentä
saksalaista professoria ja muutama
taiteilija kertovat, miten inspiraatio
syntyy.

Inspiraation lähteitä ovat tutkijoiden
mukaan olleet aamutunti, oikea
hengitystyylit, judo, lyijykynien
teroitus, sanelukone, kirjasto, pimeä
huone, suihku, puutarha, intensiteetti,
kävely, hölkkäminen, metsälänkki,
ruoanlaitto, nukkuminen, lumenluonti,
rain or shine, junalla-ajo, seinäkello,
paine, yleensä määrääjat (*deadline*),
teatteri – eräs taiteilijatar muistelee
nuoruutensa LSD-kokeiluja.

Kirjan toimittaja, kirjallisuusprofessori
Ernst Osterkamp kuvaa päivää,
jolloin olisi aikaa työnteolle, mutta
ajatukset karkailevat työpöydältä
muualle, nurmikoon leikkuuseen,
eikä edes loistava sitaatti muistu
tarkasti mieleen, saati sen lähde.
Aika (tunnit kuluvat ja ruoho tuli
leikattua) on ehkä vielä liian valoisaa
työntekoon. Kahvinjuonti väsyttää,
lehdissä on juuri tänään harvinaisen
mielenkiintoista asiaa. Sitten ensimmäinen
lause on muotoiltu, mutta ajatukset
tarkentuvat vain siihen. Tulee hämähä,
nyt on parasta katsoa Fred Astaire -
filmi. Ilta-aterian jälkeen itseironia
kasvaa mittaamattomiin. Ehkä siksi
kolme tuntia myöhemmin edessä on
viisi tiheästi kirjoitettua sivua
juhlaesitelmää varten, vaiva, jonka
hän luuli kirjoittavansa kuin itsestään.
Lohduttavaa, että Minervan pöllö –
ainakin Hegelin mukaan – alkaa
lentonsa hämärän laskeuduttua...

Berliinin yliopiston rakennusmateriaalien
emeritusprofessori Bernd Hilleheimerin
elämänelik-

siiri ja unelmien aine on betoni. Se
ei ole ainoastaan sementtiä, vettä,
kiviainesta ja kemiallisia lisäaineita
vaan myös ilmaa, joka on tärkein
ja hankalin komponentti. Liika ilma
rikkoo betonin autoimmuunijärjestelmän,
liian vähäinen määrä ilmaa puolestaan
aiheuttaa räjähtäessään reagoivien
aineiden repeytymät. Kolme tiedettä
mahdollistaa tämän ihmeaineen
synnyn: matematiikka auttaa laskemaan
tapah-tuman syntykulun, kemia osoittaa
tien aineiden reaktioille ja fysiikka
käytetään mekaniikkaan. Ehkä
arvokkain kohde on 2 000 vuotta
sitten roomalaisten rakentama
Kölnin kaupungin perusta, joka on
valettu *opus caementitiumista*,
betonista. Betonin monipuoliset
mahdollisuudet eivät ole ihastuttaneet
vain rakentajia ja arkkitehtejä,
vaan myös kuvataiteilijoita ja
lifestyle-suunnittelijoita. Professorin
kotona lukuisat koriste-esineet ovat
betonista: kynttilänjalat, kirjankansia,
shakkilauta ja -nappulat, keltaiseksi
lakattu kirjoituspöytä ja mukava
penkki, joka professorin mielipahaksi
on kylläkin peitetty kangastyynyillä.
Myös Kuussa betoni olisi ihanteellinen
rakennusaine. Kiviaines on jo paikalla,
aurinkoenergia erottaisi kiveen sidotun
hapen ja sivutuotteena syntyisi
sementtiä. Vety ja happi tuottaisivat
tarvittavan veden. Itseenä kondensoiva
betoni olisi Kuulle onnenpotku, ja näin
betonin mahdollisuuksien rajat kulkevat
unelmien ääriillä.

Graafikko Klaus Stackin maalisen
inspiraation lähde on Maggi-kastike.
Lapsena hän hiipi vanhempien
ruokavarastoille maistelemaan
maustepullostaa. Sodan jälkeen
seitsenvuotiaan pojan herkkua
loppui DDR:ssä ja kauppaan il-

mestyi ruskea nestemäinen Bino-mauste. Siihen oli tyytyminen, kunnes luokkatoveri, hevosteurastajan poika, ylystävällisesti paljasti tuotteen alkuperän: sen raaka-aineita olivat kuulemma muun muassa hevosen karvat ja kavioista jauhettu pulveri. Vaitiololupaustaan alkuperäispaljastajaa kohtaan kirjoittaja ei pitänyt, päinvastoin juorun levittäminen tuotti mielihyvää. Myöhemmin jopa kerrottiin valmistukseen käytetyn kenkiin valmistettavan keinoaineen jätettä. Tarinassa kirjoittaja miettii, oliko kyse vain tyyppillisestä DDR-huhusta? Länteen muuttamisen jälkeen hän alkoi jälleen lähentyä aitoa Maggi-kastiketta. Myöhemmin häntä pyydettiin mukaan kansalaisadressiin pelastamaan kastiketta valmistavan tehtaan 380 työpaikkaa Nestlé-konsernin puristuksesta. Kirjoittaja ei ole ainoa intohimoinen Maggi-kastikkeen kuluttaja. Performanssitaiteilija ja installoija Joseph Beuys taltioi rakkautensa kastikkeeseen taideteokseensa *ich kenne kein Weekend*. Työ koostuu salakusta, jonka sisältönä on Immanuel Kantin *Kritik der reinen Vernunft* ja Maggi-pullo.

Oikeustieteen professori Christoph Möllers etsii rasvalta tuoksuvasta, neonvalaistusta ruokalasta kulinaarista ratkaisua välipalukseen. Mantelisarvi näyttää vähintäänkin joskus lupaavalta. Tavallisesti mantelisarvena tarjotaan muutamalla mantelilastulla koristeltua, pitkulaista leivonnaisia, jonka molemmat päät on uitettu jo aikansa nähneeseen suklaaseen. Välipala ei kuitenkaan johda inhontunteeseen, se voittaa monet tarjolla olevat tuotteet, ja on siis risikitön valinta. Kun periksi antava taikina yhtyy pannunpohjan kah-

viin, syntyy makuyhdistelmä, joka nostaa molempien tasoa. Välipalan jälkeen professori palaa tyytyväisenä työhuoneeseensa, myös olosuhteista ja paikasta inspiroituneena.

Kirjoittaja on filosofian tohtori.